

Tatabánya „városközpontjában”, ebben az urbanisztikai csődtömegben – ahol a félbehagyott és az egymást keresztező városépítési koncepciók épületekbe és terekbe merevedésével és rétegződésével hagy nyomot a múltó idő – a kö-

64 Wehner Tibor

ÁRPÁD-SZABVÁNY

talán megkezdzi a nagy történelmi személyiségek, a kiemelkedő jelentőségű alakok terén leledző szobormás-hiányainak felszámolását: Tatabánya azon nagyobb magyarországi települések meglehetősen gyér csoportjába sorolható, ahol nincs Kossuth-, és nincs Petőfi- (és Arany János-, Bartók Béla-, Berzsényi Dániel-, Liszt Ferenc- szobor stb.), és ahol Szent István és II. Rákóczi Ferenc is csak a közelmúltban kapott egy-egy büsztöt. Mindez a várostörténet, a „csinált város”-jelleg, a viszonylagos múlt-nélküliség eredője is: Tatabánya történetéből nagyon hiányoznak azok az évszázadok, amelyek például Székesfehérvárt, Győrt, Debrecent vagy Szegedet éltetik. Az Árpád-szobor „városközpontba” helyezése egyúttal azt is jelzi, hogy – a település, illetve a hely régmúltjának történeti homályába vesző kötődéseket idéző – nagy horderejű az aktus, és ezért kiemelten fontos, csillapíthatatlan a térfoglalási igyekezet, holott ez a városrész már régen megtelt emlékművekkel és szoborokkal. Itt már egymás sarkát tapossák a korszak- és rendszer-kompatibilis monumentumok.

A tatabányai Árpád-szobor megvalósítására kiírt pályázat eredménye 2011. június 24-én volt olvasható a híradásokban, az internetes kulturális-művészeti fórumokon: a Magyar Távirati Iroda közleménye *Györfi Sándor készíthet Árpád-szobrot Tatabányán* címmel látott napvilágot. A hírből arról értesülhettünk, hogy „A szobor a pajzsra emelés szimbólumát jeleníti meg. A fejedelem ötnegyedes, életnagyságú, bronzból készült alakja egy dombon áll, melyet zöld gránitból alakított pajzsforma fed le – mondta Schmidt Csaba polgármester. A dombot, a vezérek jelképeként a pajzshoz felfutó zöld gránitlap sávok tagolják. A fényezett felületen honfoglalás kori, vésett motívumok ölelik körbe Árpád szobrát. Az emlékmű elkészítésére a tereprendezés költségein túl 24 millió forintot hagyott jóvá a tatabányai önkormányzat.” A kiegészítő szoborelemek viszonylag részletes leírásán túl magáról az érdekes módon egyszerre ötnegyedes és életnagyságú központi szoboralakról nem kapunk részletesebb információkat: ehhez a pályázati döntést előkészítő szakbizottsági jegyzőkönyvet kell áttekintenünk, illetve a pályázatra beadott tervet kell szemügyre vennünk.

zeljövöben Árpád-szobrot állítanak. Ha bármiféle hosszabb távra érvényes, tervszerű tevékenység e területen feltételezhető volna, akkor úgy fogalmazhatnánk, hogy a város

Az öt művész számára kiírt meghívásos pályázatra négyen jelentkeztek. Az MMI Képzőművészeti Lektorátus Sz/57/2011. számú, 2011. június 15-dikén kelt, a pályázatot értékelő jegyzőkönyve szerint „A Lektorátus a pályaművek közül megvalósításra – a szakértők által egységesen ajánlva – Rieger Tibor 1. számú tervét javasolja. Másodlagos javaslatként Györfi Sándor 65 terve jöhet számításba.” Vagyis a tatabányai önkormányzat képviselőtestülete egy pályázatnyertes terv helyett egy másodlagosan javasolt elképzelés realizálása mellett foglalt állást, jóllehet a döntéshozók olvashatták a zsűrorok Györfi Sándor tervéről megfogalmazott, jegyzőkönyvbe foglalt szakvéleményét is: „A pályázó terve – szellemiségében – Izsó Miklós meg nem valósult Árpád szobra terve iránti tiszteletben fogant. A pajzsra-emelés hiteles, jellemző megjelenítése Árpád alakjának: a tradicionális tartalom, a megformálásban is idézi a millennium idejének szobrászi felfogását. A kompozíció értékei mellett a terv vázlatosságot, bizonytalanságokat is mutat: a kontraszt erőtlensége, az előre nyújtott jobb láb mérete hosszú, a palást tömege szervesen (inkább subára emlékeztet), a jobb kar tartása, a kard markolatát fogó kéz pontosítandó. A portré nincs kitalálva, a sisak hitelessége nem meggyőző. A terv továbbfejleszhető.” Mindazon túl, hogy egy mértékadó művészeti szakvélemény nem fogalmazhat úgy, hogy „a portré nincs kitalálva”, azért ezeket a sorokat olvasva meglehetősen pasztikus körvonalazódhat a laikusok előtt is, hogy e terv megoldatlan, kidolgozatlan, felületes, s ezért monumentális megvalósításának támogatása felelőtlen. A megbízást elnyerő terv felületes kidolgozása korántsem a véletlen műve: alkotója az a Györfi Sándor, akinek műhelyében fantasztikus gyorsasággal, már-már futószalagszerűen készülnek a különböző monumentumok, elsősorban a magyar történelem fordulópontjainak és alakjainak emlékművei. E szobrász köztéri műveinek száma lassan megközelíti a másfél százat, s pályaképét vizsgálva számos olyan évet regisztrálhatunk, amikor havonta adott át újabb és újabb – elsősorban az alföldi tájegységen otthonra lelt – monumentális, köztéri kompozíciót. Ez már nem alkotóműhely, ez már szoborgyár: ilyen felfokozott ütemben nem lehet szó elmélyült, kiforrott, ihletett munkáról.

A tatabányai Árpád-szobor Györfi Sándor előadásában egy álló, a pályázati tematika által megszabott jelmezbe (elhibázottan) öltöztetett, járulékos elemekkel övezett, semmitmondó alak lesz. E kompozícióban csírájában sem bukkan fel valamilyen önálló szobrászi gondolat, nem fedezhető fel semmilyen szimbolizációs kísérlet vagy egy mégoly bátorlan metaforikus kifejezésre utaló próbálkozás sem. Nincs pasztikai problémafelvetés, nincs szobrászati izgalom, nincs átható mozgás – csak valami görcsös, a konvencióknak való megfelelési kényszer van. Nincs jelleg, nincs stílus, csak

kongó illusztrativizmus van. Tatabánya majdani Árpád-szobrát unalom lengi át, érdektelenség fonja körül, tartalmi üresség avatja holt anyaggá. Plasztikailag a mű: teljes csőd. Úgy áll majd ott Árpád bronzburka, mint egy 19-20.

66 század fordulóján megformált, de már akkor idejétmúlt Stróbl Alajos-, vagy Zala György-megalkotta – de a szobrász-elődök munkáiban legalább fantasztikus mesterségbeli tudással és igényességgel kivitelezett – bronzbábu. Mintha egy figurát a budapesti Millenniumi Emlékmű király-galériájából véletlenül és megmagyarázhatatlanul Tatabányára helyeztek volna át. Mintha Györfi Sándor szobráról írta volna már 1905-ben – amikor a budapesti Köröndön felállított Pálffy-szobrot jellemezte – Fülep Lajos: „Az arcából ugyan nem sokat mutat, de hát a szobor arckifejezése (a királysobrok tana szerint) úgysem arra való, hogy abból mi, késő utókor nyárspolgárok holmi kifejezést, indulatot kiolvassunk. Az ilyen nagy múlttal bíró hősök (vélik szobrászaink) nem arra való, hogy az arcuk nyílt könyv legyen, s igyekeznek is ezt minél jobban eldugni vagy a test válla közé beékelni. Egyébként pedig elég haragos tekintetet vet az arra robogó alkoholelles kiállításra látogatókra a bronzfigura. Két lábát pedig oly szilárdan megveti a talapzaton, hogy ebben a kurucos pózban egyik lába egésze megrándult, míg a másik nekimeredett, pedig a tegnapi ‘felhúzás’ alkalmával a vasdaru felhúzó kötelén még elég nyugodtan viselkedett.”

Amikorra e sorok nyomtatásban megjelennek, Györfi Sándor (a pályázatra beadott maketthez képest változatlan, vagy sebtében kissé átdolgozott) szobormodellje valószínűleg már az öntödében formálódik, s aztán nagy ünnepség keretében sor kerül a szobor felavatására, leleplezésére is. A tudósítások lelkesen beszámolnak majd arról, hogy ki mondott avató beszédet, ki helyezte el a koszorúkat, ki jelent meg az országos és a helyi notabilitások közül, és bizonyára ismét nagyvonalúan megfeledkeznek majd arról, hogy ki a szobor alkotója. És persze egyetlen szó sem esik az emlékmű művészi minőségéről: arról, hogy esztétikai értékteremtés helyett egy unalmas, kortévesztő, konzervatív szemléletű, s minden bizonnyal rosszul megoldott, sablonos emlékművel gyarapodott Tatabánya városa. Műalkotás helyett egy köztéri objektummal. De aztán az ünnepi napok elmúltával ez a szürke szobor is észrevétlenül belesimul majd a terét körülengő átható szürkeségbe.

Szobrászok, alkossatok inkább szobrokat.